



**Bilag 11 til rammeavtale
Etiske retningslinjer for leverandører til
Norsk Tipping**

**Avtalereferanse: NT-26-0010
Rammeavtale mobilutviklingspartner**

Innhold

1	INNLEDNING OG ANVENDELSESOMRÅDE	3
2	MENNESKERETTIGHETER	3
3	MARGINALISERTE BEFOLKNINGSGRUPPER	3
4	ARBEIDSLIVSSTANDARDER	3
4.1	RETNINGSLINJER	3
4.2	ARBEIDSFORHOLD	4
4.3	HELSE OG SIKKERHET	4
4.4	IKKE-DISKRIMINERING	4
4.5	FORBUD MOT TVANGSARBEID	4
4.6	BARNEARBEID	4
4.7	RETTE TIL Å ORGANISERE SEG	5
5	MILJØ	5
5.1	BEGRENSNING AV NEGATIV MILJØPÅVIRKNING	5
5.2	MILJØSTYRINGSSYSTEM	5
6	ETISK FORRETNINGSVIRKSOMHET	5
6.1	ETIKK OG ANTI-KORRUPSJON	5
6.2	GAVER OG ANDRE HØFLIGHETSGESTER	5
6.3	FOREBYGGING OG AVDEKKING AV HVITVASKING OG TERRORFINANSIERING	5
6.4	KONKURRANSE	6
7	INTERESSEKONFLIKT	6
8	HÅNDHEVELSE	6
8.1	OPPFØLGING	6
8.2	KONSEKVENSER VED BRUDD PÅ DISSE BESTEMMELSENE	6

1 INNLEDNING OG ANVENDELSESOMRÅDE

Norsk Tipping vil bidra til en etisk forsvarlig og bærekraftig utvikling. Selskapet stiller derfor krav til leverandører og avtalepartnere om at varer og tjenester er produsert i tråd med gjeldende lover og regler, samt at de skal være fremstilt under forhold som er forenlige med kravene angitt nedenfor.

Norsk Tippings samarbeidspartnere må overholde menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, grunnleggende miljøkrav og drive etisk forretningsvirksomhet.

Norsk Tippings samarbeidspartnere omfatter alle selskapets leverandører og avtalepartnere, det vil si alle selskaper og enkeltpersoner som leverer et produkt eller en tjeneste til Norsk Tipping i medhold av en avtale med Norsk Tipping. Leverandøren har inngått en avtale med Norsk Tipping (Avtalen). Dersom Leverandøren benytter underleverandører for å oppfylle sine kontraktsmessige forpliktelser, er Leverandøren forpliktet til å sørge for overholdelse av de etiske forpliktene hos de underleverandører som bistår i oppfyllelsen av avtalen med Norsk Tipping. Leverandøren skal på oppfordring redegjøre for hvordan Leverandøren følger opp underleverandører for å sørge for overholdelse av de etiske forpliktelsene. Ved manglende etterlevelse fra en underleverandør vil Norsk Tipping kunne anvende sanksjoner som nevnt under «Konsekvenser ved brudd på disse bestemmelsene» direkte mot Leverandøren.

Kravene i denne retningslinjen bygger på internasjonale retningslinjer, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, FNs Global Compact, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, sentrale FN- og ILO-konvensjoner, og er kun angitt som minimumsstandarder.

Der det er angitt presise regler eller krav i Avtalen eller øvrige bilag, får de presise regler og krav forrang foran bestemmelsene angitt nedenfor. Der relevant nasjonal lovgivning eller konvensjoner stiller strengere krav, skal de strengeste kravene legges til grunn.

2 MENNESKERETTIGHETER

Leverandøren skal støtte og respektere internasjonalt anerkjente menneskerettigheter og sikre at leverandøren ikke direkte eller indirekte er delaktig i krenkelser av menneskerettigheter.

3 MARGINALISERTE BEFOLKNINGSGRUPPER

Produksjonen, samt uttaket av råvarer til produksjonen, skal ikke bidra til å ødelegge ressurs- og inntektsgrunnlag for marginaliserte befolkningsgrupper, for eksempel ved å beslaglegge store landarealer eller andre naturressurser som disse befolkningsgruppene er avhengig av.

4 ARBEIDSLIVSSTANDARDER

4.1 Retningslinjer

Leverandør skal ha skriftlige retningslinjer som regulerer arbeidsforholdene og som blir tydelig kommunisert til alle ansatte. Retningslinjene forventes som et minimum å dekke kontraktsforhold, arbeidstid, lønn, helse og sikkerhet, klagemekanismer og prosedyrer for disiplinærtiltak og avslutning av arbeidsforhold. I den grad arbeidsforholdene reguleres av

arbeidskontrakter med alle ansatte, trenger man ikke ha skriftlige retningslinjer som regulerer det samme.

4.2 Arbeidsforhold

- Arbeidstiden skal være i tråd med nasjonale lover eller industriens standard der denne er strengere, og ikke overstige arbeidstid i samsvar med gjeldende internasjonale konvensjoner. Det anbefales at arbeidstid per uke ikke overstiger 48 timer (8 timer per dag).
- Arbeiderne skal ha minst én fridag i uken.
- Overtid skal være begrenset. Overtid bør ikke overstige 12 timer per uke.
- Arbeiderne skal alltid ha overtidstillegg, minimum i tråd med gjeldende lover. Dette gjelder likevel ikke for ansatte som har stillinger som i henhold til nasjonal lovgivning er spesifikt unntatt fra bestemmelser om overtidsgodtgjørelse mv.
 - o Lønn skal utbetales direkte til den ansatte, dersom det ikke gyldig er besluttet utleggstrekk e.l. av kompetent myndighet eller domstol.
 - o Trekk i lønn kan ikke anvendes som disiplinært tiltak.

4.3 Helse og sikkerhet

- De ansatte skal ha et sikkert og sunt arbeidsmiljø. Leverandør skal iverksette nødvendige tiltak for å forhindre og minimere ulykker og helseskader som resultat av, eller relatert til forhold på arbeidsplassen.
- Leverandør skal, der virksomhetens omfang, art og risikobilde tilsier det, ha et tilpasset, dokumentert og iverksatt helse- og sikkerhetsstyringssystem. Systemet bør være basert på internasjonalt anerkjente helse- og sikkerhetsstyringsprinsipper og gjeldende lovverk.

4.4 Ikke-diskriminering

- Alle ansatte skal bli rettferdig behandlet. Leverandør skal ikke utøve noen form for diskriminering basert på, men ikke begrenset til, etnisk tilhørighet, religion, alder, uførhet, kjønn, kjønnsidentitet, sivilstatus, seksuell orientering, fagforeningsmedlemskap eller politisk tilhørighet.
- Ansatte skal vernes mot seksuelt påtrengende, truende, fornærmende eller utnyttende atferd og mot diskriminering eller oppsigelse på usaklig grunnlag.

4.5 Forbud mot tvangsarbeid

Det skal ikke foregå noen form for tvangsarbeid, slavearbeid eller ufrivillig arbeid. Den som utfører arbeid for Leverandør skal ikke måtte levere fra seg depositum eller identitetspapirer, og skal være fri til å avslutte arbeidsforholdet med rimelig oppsigelsestid.

4.6 Barnearbeid

- Barn har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnytting i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- og utviklingsmuligheter.
- Barn under 15 år skal ikke utføre arbeid som kan være til skade for deres utdanning.
- Barn under 18 år skal ikke utføre arbeid som setter helse eller sikkerhet i fare, inkludert nattarbeid.

4.7 Retten til å organisere seg

- Den som utfører arbeid for Leverandør skal uten unntak ha rett til å slutte seg til eller etablere fagforeninger eller andre foreninger etter eget valg, og å forhandle kollektivt. Leverandør skal ikke diskriminere fagforeningsrepresentanter eller hindre dem i å utføre sitt fagforeningsarbeid.
- Dersom anledningen til å slutte seg til eller etablere fagforeninger eller andre foreninger er begrenset eller under utvikling, skal Leverandøren sikre at de ansatte får møte ledelsen for å forhandle lønns- og avtalevilkår. Slike forhandlinger skal ikke ha negative konsekvenser for de som benytter denne retten.

5 MILJØ

5.1 Begrensning av negativ miljøpåvirkning

Leverandør skal jobbe for å begrense sin negative miljø- og klimamessige påvirkning. Dette gjelder blant annet energi- og ressursforbruk, samt avfall og utslipp til grunn, vann og atmosfæren.

5.2 Miljøstyringssystem

Leverandør skal, der det er relevant, ha et miljøstyringssystem som er tilpasset virksomhetens art og risikobilde, og som er basert på nasjonal og internasjonalt anerkjente miljøstyringsprinsipper og gjeldende lovverk.

6 ETISK FORRETNINGSVIRKSOMHET

6.1 Etikk og anti-korrupsjon

Leverandør skal opptre etisk forsvarlig, rettferdig og profesjonelt i all kontakt med Norsk Tipping. Leverandør skal overholde lover og regler knyttet til forebygging og avdekking av bestikkelser, korrupsjon, bedrageri og annen ulovlig forretningsvirksomhet. Leverandør skal ikke tilby, love eller gi noen form for utilbørlig fordel, tjeneste eller incentiver til Norsk Tippings ansatte, offentlige tjenestemenn, internasjonale organisasjoner eller andre tredjeparter i den hensikt å skaffe personlige eller forretningsmessige fordeler. Dette gjelder uansett om denne fordelene blir tilbudt direkte eller indirekte gjennom en mellommann.

6.2 Gaver og andre høflighetsgester

Norsk Tipping oppfordrer Leverandør til ikke å gi gaver til Norsk Tippings ansatte, representanter for Norsk Tipping, eller noen nært relatert til disse, med mindre gaven er av beskjeden verdi. Det skal aldri gis pengegaver. Høflighetsgester som sosiale begivenheter, måltider eller underholdning kan tilbys hvis det er et forretningsmessig aspekt involvert og kostnaden holdes på et rimelig nivå.

Utgifter til reise og opphold for Norsk Tippings representanter skal betales av Norsk Tipping.

6.3 Forebygging og avdekking av hvitvasking og terrorfinansiering

Leverandøren skal foreta en vurdering av hvorvidt og eventuelt på hvilken måte virksomheten kan misbrukes til hvitvasking og/ eller terrorfinansiering. Der det avdekkes slik risiko, skal det etableres tiltak for å motvirke og avdekke slikt misbruk.

6.4 Konkurransen

Leverandøren skal ikke initiere eller bidra til ulovlig samarbeid om prising, ulovlig markedssamarbeid eller annen form for atferd som medfører brudd på konkurranselovgivningen.

7 INTERESSEKONFLIKT

Leverandør kan ikke uten skriftlig samtykke fra Norsk Tipping ha eller inngå avtaleforhold/samarbeide med juridiske eller fysiske personer som tilbyr pengespill til norske forbrukere i strid med norsk lovgivning, eller er involvert i aktiviteter som kan skape en interessekonflikt eller hindre Leverandør å oppfylle kontrakten med Norsk Tipping.

Leverandør plikter umiddelbart å rapportere til Norsk Tipping ved en mulig interessekonflikt mellom hensynet til Norsk Tipping og hensynet til tredjepart Leverandør har et forretningsmessig forhold til, eller som Leverandør eier, er eid av eller har felles eierskap med.

8 HÅNDHEVELSE

8.1 Oppfølging

Leverandør er forpliktet til å etterleve de ovennevnte kravene i egen virksomhet, samt bidra til etterlevelse hos den eller de underleverandører som medvirker til oppfyllelse av Avtalen. På oppfordring fra Norsk Tipping skal dette arbeidet dokumenteres innen rimelig tid ved:

- Egenerklæring fra Leverandør.
- Oppfølgingssamtaler med Norsk Tipping
- En uavhengig parts kontroll av overholdelse av pliktene i denne retningslinje på produksjonsstedet, der Leverandør og evt. underleverandører har kontor eller der tjeneste utføres. Velges denne metoden, krever Norsk Tipping at det av rapporten fremkommer hvem som har utført kontrollen og hvilke inspeksjonsmetoder som er benyttet.

Norsk Tipping eller den Norsk Tipping bemyndiger, forbeholder seg retten til å gjennomføre anmeldte eller uanmeldte kontroller på produksjonssted, der Leverandøren og evt. underleverandører har kontor eller der tjeneste utføres i kontraktsperioden. I tilfelle kontroll plikter Leverandør å oppgi navn, kontaktopplysninger og andre opplysninger som er nødvendige for at Norsk Tipping skal kunne gjennomføre en effektiv kontroll.

8.2 Konsekvenser ved brudd på disse bestemmelsene

Brudd på retningslinjens bestemmelser innebærer mislighold av Avtalen. Dersom misligholdet er av en slik art at Leverandør får anledning til å rette forholdene, skal rettelsene gjennomføres innenfor tidsfrist satt av Norsk Tipping, dokumenteres skriftlig og på den måten Norsk Tipping bestemmer.

Der det er sannsynlig at brudd på retningslinjen har representert en økonomisk gevinst eller besparelse for Leverandør eller dennes underleverandør, kan Norsk Tipping alltid, i tillegg til og uavhengig av hvilke øvrige misligholdsbestemmelser Norsk Tipping kan påberope, kreve et prisavslag som tilsvarer Leverandørs eller dennes underleverandørs økonomiske gevinst eller besparelse. Dette gjelder kun i de tilfeller Norsk Tipping ikke kan sannsynliggjøre at varen eller tjenesten har en større verdiforringelse som følge av misligholdet.

Vesentlig brudd på retningslinjen er å anse som vesentlig brudd på Avtalen.